

La desfeta i el redreç
[1960]

Josep Benet

ORIGEN D'UN TEXT, CLAUS D'INTERPRETACIÓ

Quan el 14 d'abril de l'any 2000 Josep Benet va deixar la direcció del Centre d'Història Contemporània, tenia vuitanta anys i cap ganes de deixar de fer d'historiador. Feia gairebé cinquanta anys que aquell advocat havia començat a fer investigacions històriques de manera sistemàtica. Però, a partir d'aquell moment, a partir de la jubilació, la recerca i l'escriptura les faria, bàsicament, a casa seva, al pis del carrer Calvet de Barcelona, on havia viscut des del dia del 1948 que es va casar amb Florència Ventura. En una petita habitació interior, amb prestatgeries a banda i banda, Benet hi tenia el seu despatx. Durant anys s'hi havia acumulat, desendreçada, documentació de tota mena. Retalls de premsa, els seus textos, els materials acumulats per preparar els llibres pendents, les recerques sempre en marxa, la col·lecció completa de *Serra d'Or...* No sé quan va trobar el moment (ell, la Florència o els seus col·laboradors) per posar ordre a tot aquell oceà de paperassa. Eren documents que li hau-

rien de servir per fonamentar el seu darrer projecte intel·lectual: les memòries. Va arribar a escriure i publicar en vida el primer volum, amb l'ajuda de Josep Poca. El va tenir a les mans, a l'hospital, pocs dies abans de morir el 25 de març de 2008. Es va subtitular *De l'esperança a la desfeta*.

Poques setmanes després de la seva mort, tot dinant al restaurant Silenus, a tocar d'on era 62, l'editor Xavier Folch, de sobte, em va mirar uns segons fixament i em va proposar que escrivís la biografia de Josep Benet. Ho vaig comentar al meu altre mestre, l'enyorat Albert Manent. Em va dir que escrivís una carta a Florència Ventura. Em va dir que endavant.

Vaig començar a treballar al despatx de Benet durant els matins una vegada que vaig acabar la biografia de Ramon Trias Fargas. A les prestatgeries de davant d'on m'asseia hi havia desenes d'arxivadors definitius, plens d'aquella documentació. Hi havia una zona de la prestatgeria on la informació estava catalogada per ordre cronològic. Els anys estaven anotats al llom de l'arxivador. Els materials suposo que li havien de permetre començar a treballar en el segon volum de memòries, del qual tenia escrit només una primera versió d'un dels capítols: la crònica d'una acció concreta del temps de la resistència, la penjada d'una senyera al Palau de la Música l'any 1945 per part de l'escamot d'acció dels Grups Nacionals de Resistència.

Durant setmanes, mesos i diria que alguns anys, teclejant el portàtil, vaig anar transcrivint documents que m'havien de permetre confeccionar la cronologia que és sempre el millor esquelet per reconstruir una biografia. Obria un arxivador i, com un científic, em disposava a interpretar fòssils de l'oposició catalanista contra la dictadura franquista. Sovint a l'arxivador hi havia una pàgina manuscrita on la Florència havia descrit el contingut. En un d'aquests arxivadors es conservava el document inèdit que ara i aquí es publica per primera vegada. Actualment està conservat al Fons Josep Benet de l'Arxiu Nacional de Catalunya.

Escrit majoritàriament a màquina (és a dir, coneixent la manera de treballar de Benet, en una fase d'elaboració prou avançada), *La*

desfeta i el redreç estava conservat dins l'arxivador que corresponia als primeríssims anys de la dècada dels seixanta. És l'única dada fiable, aquesta de la data de l'arxivador, que em permet datar-lo amb precària precisió. De la seva lectura, de fet, només se'n pot deduir que va ser escrit en una fase no primerenca de la dictadura. A l'original amb el qual vaig treballar també hi havia correccions a mà i frases ratllades, que he conservat entre claudàtors, i la part final encara estava només manuscrita.

Descrit precàriament el document, provo de situar-lo en la trajectòria del seu autor. Diguem, per començar, que entre mans tenim un breu assaig de Benet redactat a l'entorn dels seus quaranta anys, és a dir, alhora que preparava l'*opera prima* que va ser el clàssic *Maragall i la Setmana Tràgica*. En aquest text desconegut va donar forma a la seva maduresa ideològica amb considerable profunditat, o, per dir-ho amb altres paraules, va quallar algunes de les seves aportacions principals a la doctrina del catalanisme polític (encara no, per exemple, la del genocidi cultural).

Si la comparem amb el seu anterior text doctrinal, l'evolució ha estat considerable. Aquella reflexió juvenil, escrita als vint-i-quatre anys, era una de les tres ponències que un dia de novembre del 44 van ser presentades a una cel·la del monestir de Montserrat durant el congrés fundacional del Front Universitari de Catalunya que Benet presidiria. Un congrés, tot sigui dit, al qual van assistir no més de cinc o sis estudiants. Es titulava "Política nacional" i està reproduïda a *Combat per una Catalunya autònoma* (1980). És una ponència que replicava algunes de les idees de l'assaig *Mentrestant* de Maurici Serrahima, de restringidíssima circulació clandestina.

Al cap de quinze anys, al començament de la dècada dels seixanta, Benet tornava a escriure un text polític teòric amb una certa ambició. El nostre d'ara. El lector hi sabrà trobar una pila de coses interessants, però tampoc val la pena que m'hi estengui. Només voldria destacar-ne un parell o tres de detalls.

Primer, l'ús de la noció *redreç* al títol, la lletra i l'esperit de l'assaig. És un concepte que Benet va incorporar al seu particular dic-

cionari ideològic a través de Jaume Vicens Vives. Les historiadores Gatell i Soler, a la seva magnífica biografia política del personatge, han aportat el màxim d'informació possible sobre aquest episodi: la voluntat de Vicens de crear, l'any 1956, l'Aliança pel Redreç de Catalunya, un moviment que només va existir sobre el paper i que sobre el paper van revisar tant Serrahima com Benet. Que Benet associava la figura de Vicens a la noció de redreçament és clar. El 1960, l'any de la mort de l'historiador, Benet, amagat arran dels Fets del Palau, va escriure una breu semblança que presentava explícitament Vicens com un home del redreçament (no publicada en el seu moment, la vaig editar jo mateix a *Serra d'Or*, la revista per a la qual havia estat escrita). *Redreçament* ni era ni és un concepte innocu. Com ha escrit el professor Joaquim Capdevila, “*redreçament* o *construcció* nacionals són marcs simbòlics que impliquen un sentit històric essencial. Es tracta d'un sentit de la història associat al present (per bé que amb vista al futur) i regit per la tasca concreta orientada a la nacionalització”. La història com una eina a favor d'un procés de nacionalització, de fet, és nuclear en aquest text que presentem ara. Per a Benet ho seria sempre. En el cas que ens ocupa, l'anàlisi de les causes i les conseqüències de la Guerra Civil, que formen el bloc més extens del conjunt, havien de ser lliçons fonamentals per tal que el redreç —superar la divisió interna primer, afermar una posició política forta després— es pogués produir.

L'afermament d'una posició política forta de Catalunya, a banda d'atendre les lliçons de la història, a banda de fer valer l'ètica civil de la catalanitat, exigia consolidar els Països Catalans. No era una idea nova. Per a Benet, de fet, era una vella idea. A la ponència del 1944, sense usar aquesta denominació, ja l'havia defensada. Però allò que m'importa subratllar aquí és la consciència de Benet de la necessitat de dotar d'un relat compartit a tots els territoris de parla catalana. Per això, per exemple, no oblidava incloure una referència a la persecució viscuda a Mallorca durant la guerra i la vàlua del testimoni d'*Els cementiris* de Bernanos. Per això mateix, alhora que feia notar que les forces d'oposició política compartien la convic-

ció d'aquesta unitat territorial que calia refer, Benet es referia a la necessitat que "els nostres tècnics i intel·lectuals" elaboressin materials de reflexió sòlids sobre la qüestió. No era un parlar per parlar. I menys aleshores. Aquell 1960 Benet ja havia plantejat el repte a Joan Fuster. Li havia encarregat un llibre. "S'ha fet imprescindible i cal fer-lo i editar-lo. I això es farà, si tu vols", escrivia Benet a Sueca l'11 de març; "el plantejament de l'obra que tu vas fer em sembla excel·lent". Em costa molt no relacionar aquest projecte amb *No-saltres, els valencians*. Em costa molt no pensar en l'impacte de l'article "Presència valenciana" de Vicens Vives, publicat al maig del 60 a *Serra d'Or*. I, de fet, l'afany d'establir relacions en clau nacional va tenir una concreció important durant aquells mesos, ja que va ser al llarg de la Setmana Santa del 60 que un grup de 13 universitaris valencians (seleccionat per Fuster, entre els quals hi havia, ja, Eliseu Climent) es desplaçaren a Catalunya per conèixer el país. S'allotjaren en cases particulars (a la de Jordi Pujol, per exemple), anaren a Montserrat per rebre conferències i un dels seus amfitrions principals fou Benet mateix.

Finalment no vull deixar d'esmentar el valor gosaria dir seminal d'aquest text. Des del seu títol mateix queda clar que Benet està fixant una evolució, el pas d'un estadi a un altre de l'evolució del catalanisme, de la desfeta al redreç. És un esquema mental que Benet va anar reelaborant durant més de trenta anys. Durant els quinze primers va usar aquest relat històric per incrustar-hi un programa d'acció política. És l'arc temporal que va des de la seva redacció inicial fins a la versió que durant la Transició va dictar a diverses ciutats del país i que va reproduir al llibre *Desfeta i redreçament de Catalunya* (1978). Un estadi intermedi és la conferència clandestina del 1966 "La cultura catalana: de la desfeta al redreçament", llegida a l'Ametlla del Vallès i inclosa a *Combat per una Catalunya autònoma*. Va forjar el relat inicial quan estava marcant distàncies amb Unió Democràtica i li rondava pel cap la idea de liderar una nova força democratacristiana (el fantasmagòric Partit Democratacristià de Catalunya). Va donar-li nova forma durant la Transició quan ell

defensava, amb més tenacitat que ningú, els punts programàtics de l'Assemblea de Catalunya, precisament quan aquella plataforma començava a esllangir-se per deixar pas a l'acció dels partits polítics. En aquesta darrera versió ja hi tenia un paper rellevant la noció de *genocidi cultural* o usava com a font d'autoritat tant el darrer Lluís Companys com Gaziel, a qui Benet mateix havia editat pòstumament a Edicions Catalanes de París.

Però és que més endavant, a inicis de la dècada dels noranta del segle passat i quan ja dirigia el Centre d'Història Contemporània, Josep Benet va usar de nou aquell marc mental evolutiu: el pas de la desfeta, inicialment superat gràcies a la supervivència, per evolucionar envers el redreçament. Ja no es tractava d'encoratjar a una acció política, en primera instància, sinó de proposar un relat històric sobre Catalunya sota el franquisme. Un relat que ha estat l'hegemònic, el que ha explicat els estadis de refundació d'una cultura política nacionalista. Benet, de nou, va usar aquella interpretació, però ara per explicar l'evolució nacional de Catalunya, des de l'òptica del catalanisme, al llarg de tota la postguerra. Ho sabem gràcies a *De la Segona República a la Transició*, el segon volum de la seva obra dispersa, editat l'any 2014 per Josep Poca. En aquest llibre es reproduïxen dues conferències, de contingut molt i molt similar, que són la darrera versió d'aquesta idea. Una és del 1990, dictada a Tarragona, i que va ser la clausura d'un cicle titulat "Recuperem la nostra història", organitzat per commemorar els cinquanta anys de l'afusellament del president Companys. L'altra és del 1993, dins d'una sèrie de conferències organitzades per commemorar les Bases de Manresa, que va dictar al Centre d'Art Santa Mònica de Barcelona.

Altra vegada Benet explicava les causes de la desfeta, lligades a la guerra, però el més significatiu és que la seva explicació de les causes del redreçament nacional les vinculava (sense dir-ho) a la seva personal acció resistencial i política. Perquè parlant del Front Universitari, parlava d'ell. Parlant de l'Entronització, parlava d'ell. Parlant de *Serra d'Or* o Edicions 62, també. Parlant de la Caputxinada,

la Taula Rodona i l'Assemblea, en fi, altra vegada estava defensant accions que havien menat a la unitat i de les quals ell se'n sentia un dels responsables principals. A la fi, doncs, Benet presentava la seva biografia fosa a la de la supervivència del catalanisme. És una operació fascinant. En el text que presentem ara, des d'un punt de vista doctrinal, l'havia iniciada. Val la pena conèixer-la perquè la nostra percepció del país i la seva política n'és deutora.

Jordi Amat i Fusté

I. LA DESFETA I L'OCUPACIÓ

La fi de la guerra d'Espanya del 1936-1939, imposada als catalans, clogué una etapa de la nostra història: la Renaixença. Aquesta etapa, carregada de glòria i d'encerts, i també —per què no dir-ho?— de greus errors, finia amb una desfeta nacional. Els vencedors de la contesa civil espanyola consideraven Catalunya com a poble vençut i la terra catalana com a país ocupat. Va començar aleshores una etapa d'opressió total per al nostre poble. Els vencedors anaven a intentar d'anihilar la catalanitat, pretenent de deixar reduït el nom de Catalunya a ésser com a màxim una expressió merament geogràfica.

Cal fer una constatació: la desfeta de Catalunya, l'any 1939, fou la desfeta de tots els catalans, de qualsevol ideologia que fossin, s'haguessin trobat de grat o per força, en un o altre dels rengles combatents. Per això afirmem que la desfeta fou nacional.

Els catalans, uns s'adonaren tot seguit d'aquesta dura realitat; d'altres l'havien previst, i aquesta previsió havia decidit llur comportament durant la guerra. Per als restants, ha calgut que passessin els anys, que es guarissin ferides, que descobrissin la mena de mercaderia que s'amagava sota el nom de la *Cruzada* sostinguda decidivament per nazis, feixistes i mercenaris musulmans, i, finalment, que la continuada persistent política franquista d'opressió fongués absurdes il·lusions: amb més o menys retard, també aquells catalans,

un dia franquistes, s'adonaren que la persecució contra Catalunya no era un fenomen passatger ni un error del règim franquista, com algú deia amb més o menys bona fe, ans el contrari: era l'expressió de la voluntat decidida dels vencedors d'acabar, per sempre, amb l'existència de Catalunya com a poble.

Avui, la constatació de la trista realitat de la desfeta catalana de 1939 i dels seus resultats és unànime entre tots els catalans que no han perdut la dignitat. Talment és així que àdhuc bona part d'aquella ínfima minoria de catalans que col·laboraven amb els ocupants reconeixen en privat que ells també pertanyen a un poble de vençuts, i pretenen de justificar llur injustificable comportament col·laboracionista —del qual tanmateix obtenen excel·lents avantatges personals— amb el pretext que ells, amb llur actuació, aconseguen suavitzar les greus conseqüències de la desfeta i de l'ocupació.

Constatat això, no escau de debatre, ara i ací, sobre allò que li hauria esdevingut a Catalunya si el resultat de la guerra hagués estat distint. No volem deixar-nos endur pel joc fàcil de la ucronia. Ara i ací, només volem limitar-nos a recordar i a reflexionar sobre allò que sabem, certament, que s'esdevingué amb la victòria del franquisme: la desfeta, l'ocupació i l'opressió de Catalunya.

El balanç de la desfeta

Desconeixem si algú ha intentat d'establir un balanç de la desfeta de Catalunya. Creiem que no. Temem que quan hom l'estableixi restarem esborronats: ens adonarem que les pèrdues humanes, morals i materials del nostre poble foren enormes. La desfeta, la més dura i total de la nostra història.

Fem memòria, només, dels milers i milers de catalans, combatents o no, sacrificats durant la guerra a un i altre front i a la rereguarda, el nombre aproximat dels quals ignorem; dels milers i milers de víctimes de la repressió franquista; dels milers i milers de compatriotes, de tot estament i professió, que es veieren forçats a exiliar-se per tal de salvar llur vida i han aportat així llur sang i llurs treballs als

països que els acolliren; les vocacions frustrades per la tragèdia i la persecució; en un mot: de tot aquell immens capital de valors humans i catalans que hem perdut per sempre. Pensem, a més, que entre els sacrificats hi figurava, certament, bona part del jovent més coratjós, del més noble i del més decidit a lliurar-se al servei del poble. D'entre aquella joventut, ahir sacrificada, n'haurien d'haver sorgit els capdavanters d'avui, els nous quadres dirigits que el nostre poble espera, impacient, que apareguin.

La desfeta vingué agreujada per la duríssima i llarga repressió de la postguerra i per la persistent política d'opressió i d'ocupació que encara perdura. Dissoltes les nostres institucions —bé que limitades encara al Principat i dins el marc de l'Estatut d'Autonomia de 1932—, dissoltes, perseguides o desnaturalitzades les institucions culturals i docents, anihilats o dispersos els quadres dirigits del país, interdites totes les associacions sindicals i polítiques catalanes, perseguit aferrissadament durant molt de temps l'idioma català, bandejat àdhuc del temple, i tot just tolerat després en alguns casos i en publicacions no periòdiques, la política de persecució i d'opressió de la dictadura franquista ha fet difícilíssim, i en alguns casos impossible, de reparar els molts estralls de la guerra i de la desfeta.

Només la magnitud d'aquesta desfeta pot explicar l'atuïment en què ha viscut la immensa majoria del poble català fins ara —malgrat els esforços coratjosos de les minories actives—, suportant silenciosament ultratges i depredacions que, en altre temps, haurien provocat l'encesa protesta, si no la revolta, de tot el poble. També és la magnitud de la desfeta allò que explica que avui, en l'hora del redreçament, la joventut hagi d'esmerçar-se en activitats aparentment modestes, però essencials, per tal de refer els fonaments imprescindibles (no sols per aconseguir una normalitat cultural), ans també per refer la infraestructura destruïda per la desfeta.

Una desfeta no clou una història

Una desfeta, tanmateix, per més dura i total que hagi estat, no clou fatalment una història. Tots els pobles han conegut desfetes, dies

de dol i dies de glòria en el transcurs de la seva història: en definitiva, però, allò que ha comptat en llur vida nacional ha estat la manera com han reaccionat davant dels desastres. I ha estat precisament en l'esforç col·lectiu de llur reacció, en l'esforç esmerçat en llur recobrament, com han demostrat al món si eren pobles febles o puixants, si eren dignes de sobreviure, o si ells mateixos es condemnaven a la desaparició per manca de suficient voluntat d'ésser i de viure amb plenitud.

Sobrevivència de Catalunya

Avui, després dels llargs anys d'ocupació i d'opressió, algú es podria preguntar —i, de fet, a l'estranger, sobretot hom s'ho pregunta— si Catalunya ha sobreviscut a la desfeta de 1939, si la història ha confirmat o no les prediccions d'aquells que veieren en el triomf del franquisme l'esfondrament definitiu dels Països Catalans, el *Finis Cataloniae*, i la seva provincialització total i inexorable; en un mot: si l'anomenat problema català ha deixat d'existir.

Cal recordar, abans de contestar, que, durant molts anys, la magnitud de la desfeta, la política totalitària dels ocupants, el comportament de la majoria dels dirigents catalans a l'exili, la dimissió —per no qualificar-la de traïció— de la immensa majoria dels dirigents de la burgesia catalana, l'atuïment del nostre poble, l'evolució de la política internacional, eren factors, entre altres, que afavorien l'èxit de les prediccions dels pessimistes i dels adversaris.

Tanmateix, avui podem constatar que, a despit de tots els factors adversos, aquelles prediccions pessimistes no s'acompleixen. Malgrat la persecució i l'ocupació que encara perduren, Catalunya, la catalanitat, sobreviu. El problema català continua existint. De les cendres dels dies negres de la postguerra en sorgeix novament el foc nou. Passat l'hivern, torna la primavera. Lentament, però amb fermesa i seguretat, s'obre camí i avança una nova joventut que no accepta l'opressió, el pessimisme i l'esperit de dimissió que encara persisteix massa sovint entre la gent catalana que visqué la desfeta.

L'entrada en el combat d'aquesta joventut, nascuda en bona part després del 1936, que el règim franquista no ha pogut fer seva

a despit de la política totalitària d'educació i enrolament, és el signe més palès de la sobrevivència de Catalunya. Car el futur pertany a aquesta nova joventut catalana, inconformista, i no a les persones que, encara, pretenen de mantenir l'esperit de la Guerra Civil, com tampoc als que encara són presoners del desfetisme i del pessimisme. El futur, repetim, pertany als joves, per més que dolgui als vencedors de 1939, cada vegada menys nombrosos i més envellits. I els joves que han de viure aquest futur tenen dret a configurar-lo des d'ara i comencen a [...] fer-ho.

L'existència d'aquesta nova joventut catalana i el combat que mena per tal d'instaurar la llibertat, la democràcia i la justícia social, sofrint detencions, empresonaments i exilis, són la millor penyora que Catalunya és i serà.

La sobrevivència fruit d'una fe i d'una acció

Aquesta sobrevivència de Catalunya no ha estat pas fruit de l'atzar. Al contrari: Catalunya ha sobreviscut perquè àdhuc en els dies més negres de la postguerra, a l'interior del país, uns petits grups de patriotes no perderen mai la fe i l'esperança en Catalunya, i tingueren el coratge de continuar el combat adient en aquella difícilíssima circumstància.

Aquells patriotes compregueren que, si bé s'havia perdut una batalla, no per això s'havia d'abandonar el combat en defensa de la catalanitat. Compregueren que els milers i milers de víctimes de la guerra i els sofriments i heroïsmes de tanta gent catalana no podien haver estat inútils. Ells es negaren a considerar morta una pàtria i mantingueren viva l'esperança i encès el caliu.

Aquells petits grups de patriotes, irreductibles, amb llur comportament, amb llur esforç i sacrifici —gairebé sempre obscur i qui sap si per sempre ignorat—, salvaren aleshores l'honor del nostre poble, possibilitaren la sobrevivència de Catalunya i prepararen les vies del redreç.

Avui que a l'horitzó trenca l'alba, cal no oblidar aquell combat obscur, silenciós i tenaç. Cal que tothom tingui present que, si avui

molts de fills pròdigs poden tornar a la casa pairal, i encara hi ha quelcom al rebost per tal de celebrar llur retorn —i si encara existeix una casa pairal i un patrimoni—, es deu al fet que en els moments de la desesperança, a l'hora més negra de la nostra història, quan els fills pròdigs perderen la fe en Catalunya, existiren uns altres catalans que es mantingueren fidels a la catalanitat amb coratge i sacrifici exemplars.

Benvinguts siguin els fills pròdigs! Però que no oblidin aquell comportament heroic que ha possibilitat llur retorn avui.

Sobrevivència i redreçament

Sobreviure a la desfeta era el primer objectiu que calia aconseguir. I ho ha estat. Avui, a poc a poc, l'adversari va cedint noves posicions... Sobreviure, tanmateix, no basta. També Catalunya sobrevisqué a la desfeta de 1714: la Renaixença, però, tardà molt de temps a produir-se plenament.

Si en aquella època la lentitud del desenvolupament històric, l'escassetat dels moviments de població i de les comunicacions, la feblesa de les pressions exteriors i la mateixa decadència de l'Estat espanyol foren factors, entre altres, que permeteren que la Renaixença es fes àdhuc lentament, avui, l'acceleració del moviment històric i la puixança de molts factors adversos impossibiliten que el fenomen del recobrament es repeteixi de manera semblant. Avui, ateses les condicions històriques actuals, les pressions externes, l'opressió dels ocupants i l'enorme massa d'immigració no integrada, etc., el fet de sobreviure només equivaldria a la provincialització, a abandonar-se a una mort lenta, silenciosa i fatal: a la desaparició com a poble.

Haver sobreviscut a la desfeta, doncs, no basta. Per assegurar la permanència del nostre poble, cal entrar decididament per les vies d'una nova etapa: el Redreçament.

Redreçament i replantejament de la problemàtica

Redreçament vol dir rectificar una cosa, tornar-la al seu punt just. Però també vol dir rectificar una cosa cap amunt, fer-la pujar de nivell.

Per tant, quan hom parla de Redreçament, hom no al·ludeix a cap retorn, més o menys automàtic, d'un ahir ja depassat que, tant si es vol com si no es vol, ja és història. Al contrari, parlar de Redreçament implica una exigència de superació, de rectificació d'allò que era errat, de millorament: de decisió de futur.

Tanmateix, per tal de poder rectificar encertadament, cal conèixer la realitat del nostre país: cal, en un mot, conèixer-nos. Cal conèixer i examinar serenament els problemes que es plantegen als Països Catalans a l'hora present i de cara al futur. Remarquem els mots "a l'hora present i de cara al futur", perquè esperar un retorn automàtic de l'ahir —repetim— seria absurd i estèril: en el món, i a casa nostra, des de 1939, s'han esdevingut moltes coses, i els anys de la guerra i de la postguerra no han passat endebades. Per més tristos que hagin estat per als catalans, aquests anys formen ja part de la història de Catalunya i com a història cal sentir-los. Cal replantejar la problemàtica, no s'esdevingui que, en arribar de nou el moment de la gran decisió, que fatalment s'acosta, "la felicitat —com altres vegades— ens trobi fent cara d'enzes", per dir-ho amb una frase del poeta Josep Carner.

Els moments actuals semblen particularment propicis a la reflexió que s'imposa. Les passions i els odis nascuts a l'escalf de la Guerra Civil són gairebé apaivagats a Catalunya, i solament encara intenten d'atiar-los els botiflers aprofitadors de la guerra i els ocupants. La continuada opressió de Catalunya és, a més, un factor que contribueix a la reconciliació i a la unitat dels catalans i afavoreix el diàleg i la recerca comuna.

D'altra banda, l'aparició al nostre país de les noves generacions polítiques que han fet l'aprenentatge en el silenci, el combat i la persecució, lliures de tota culpa en el passat i, per tant, sense haver de justificar conductes anteriors, facilita també l'examen de les causes que ens dugueren a la desfeta.

Aquest examen, però, no pot ésser fet de manera superficial, ans s'ha d'endinsar en el fons més pregon del nostre ésser col·lectiu. Ha d'evitar restar en la superficialitat dels esdeveniments, com massa sovint s'esdevenia en les anàlisis fetes abans de 1939.

Certament que costa —que és dur— d'aconseguir l'aprofundiment i l'objectivitat que reclamem. El nostre poble tendeix massa al cofoisme, al confort, a defugir les pròpies responsabilitats, a carregar totes les culpes pròpies a les espatlles dels altres pobles. Davant dels esdeveniments adversos —que tan pròdiga n'és la nostra història—, massa sovint sentim a dir que la culpa és dels altres... entenent pels altres, els nostres adversaris del grup nacional antagònic, com si aquests *altres* estiguessin obligats a afavorir i a facilitar la nostra política d'alliberament nacional.

Algú podrà al·legar que, per lliurar-se a la reflexió que reclamem, manquen molts instruments imprescindibles: manca escriure gairebé tota la història moderna dels nostres Països. Si adrecem, per exemple, el nostre esguard a la bibliografia catalana publicada sobre la guerra de 1936, el panorama és entristidor. Qui és responsable d'això?

Cal també un aprofundiment doctrinal del catalanisme. Si repassem la bibliografia del nacionalisme català, anterior al 1939, ens adonarem de la pobresa de la recerca ideològica, a desgrat de la gran quantitat de paper imprès que s'escampà. Es poden comptar amb els dits d'una mà —i encara en sobren— els llibres dedicats a l'aprofundiment doctrinal del nacionalisme català.

No volem ací discutir sobre el perquè d'aquests buits bibliogràfics. Només volem cridar l'atenció sobre ells, perquè estem convençuts que no serà possible una autèntica política de redreç a Catalunya si no facilitem a la nostra gent els instruments necessaris per a una profunda reflexió. També algú podrà al·legar que ara, mentre l'opressió continua, no és l'hora de fer l'autocrítica.

Els objectius del Redreçament

Cal que tinguem el coratge d'assenyalar els objectius de la nostra política de redreç amb claredat, encara que aquests objectius puguin semblar-nos, de moment, inaccessibles. Cal que sapiguem fer la distinció entre els objectius i els camins —la tàctica— per assolir-lo. Cal que la nostra doctrina nacionalista sigui clara i coherent.

Les timideses i les vacil·lacions que els homes de 1901 tingueren en expressar clarament la seva doctrina nacionalista foren fatals per a l'educació cívica del nostre poble. Hom confonia massa sovint la tàctica amb els objectius.

Els objectius que una política de redreç ha de predicar al poble han d'ésser clars, nets, esperançadors, talment que puguin despertar l'entusiasme popular i exigir el sacrifici necessari per aconseguir llur triomf. Uns objectius provincians —mediocres— no despertaran cap entusiasme... I tanmateix encara hi ha qui somnia amb objectius d'aquesta mena.

Avui, els objectius d'una política de redreç podrien ser els punts següents.

1. Reconciliació de tots els catalans i liquidació de la mentalitat de guerra civil.

2. Realització efectiva de la unitat nacional política de tots els Països Catalans, respectant les peculiaritats regionals i comarcals.

3. Aconseguir la convivència orgànica entre tots els pobles peninsulars, en una confederació lliurement pactada, invitant Portugal a formar-ne part.

4. Participació dels Països Catalans com a comunitat política en la realització de la unitat europea.

5. Reforma de l'estructura de la societat catalana per tal d'aconseguir la instauració d'una autèntica democràcia política, social i econòmica, moderna, de caràcter personalista i comunitari.

Creiem que aquests són uns objectius per assolir, als quals val la pena d'esmerçar els millors esforços de la nostra joventut.

II. LA GUERRA DEL 1936-39 I LA RECONCILIACIÓ NACIONAL CATALANA

En parlar del Redreçament de Catalunya no podem silenciar el tema de la darrera Guerra Civil Espanyola, que provocà la desfeta

de tots els Països Catalans i que ha fet necessari aquest redreçament.

Actualment existeix una tendència a defugir de parlar d'aquest tema, sobretot entre la gent jove. Té com a origen un noble afany de no malmetre la unitat que s'està aconseguint entre la nostra joventut, per una banda, i, per l'altra, l'expressió del sentiment i de la voluntat que la mentalitat de la Guerra Civil ha d'ésser bandejada totalment. La joventut actual creu que la Guerra Civil pertany al passat.

Aquests nobles motius, però, no poden evitar que aquell trist episodi de la nostra història hagi estat una dura realitat que, tant si volem com si no volem, pesa i pesarà encara, durant molts anys, damunt del nostre país, i condicionarà moltes coses i actituds. Escamotejar-lo, doncs, encara que sigui per nobles motius, seria caure en un greu error.

Ara bé: cal reflexionar sobre aquest tema sense apassionaments, asenyadament. No hem de caure en el risc d'encendre de nou un clima de guerra civil per tal d'explicar-nos i debatre sobre la passada guerra. Al contrari: hem de meditar sobre la Guerra Civil serenament, objectivament, per tal d'extreure d'aquell esdeveniment una doctrina que l'expliqui amb abast nacional català i que pugui ésser acceptada per la immensa majoria del nostre poble facilitant així l'enfortiment del sentiment nacional. No es tracta pas de deformat la realitat, per més dura que hagi estat, sinó d'aprofundir-hi, de retrobar-la pura, incontaminada pels interessos i la propaganda. Creiem que ja ha arribat l'hora de lliurar-se a aquesta tasca tan necessària per a la unitat nacional.

Per tal de contribuir-hi, examinarem breument alguns dels aspectes d'aquella tragèdia.

El poble català volia la pau. La guerra ens fou imposada

El poble català volia la pau i l'ordre, l'any 1936, sempre que fossin obra de la justícia. Aquesta veritat rotunda no podran mai escamotejar-la, ni ofegar-la, ni el vergonyós falsejament de la història que han intentat els vencedors ni el confusionisme de les propagandes interessades ni l'intent de justificar actituds injustifica-

bles. Catalunya no volia la guerra l'any 1936: Catalunya s'hi trobà submergida. La guerra, cal dir-ho ben alt, fou imposada als catalans, tant als del Principat com als del País Valencià i com als de les Illes.

Catalunya oasi

En parlar de la situació anterior a l'aixecament militar, cal distingir bé el que s'esdevenia en el territori dependent de la Generalitat del que passava en la resta de la República. El nostre règim autònom, jove i esquifit de facultats, àdhuc posat en mans d'uns governants no massa aptes ni experimentats, havia sabut superar la crisi del 16 de febrer. I mentre el Govern espanyol no aconseguia assegurar l'ordre públic, el català podia sentir el noble orgull de veure qualificar el territori de la Generalitat d'oasi en la República espanyola. Àdhuc els denigradors més enderiats de la nostra autonomia, a la mateixa vetlla del 18 de juliol, "lloaven i exaltaven el seny de Catalunya enfront del trastocament hispànic, cap temple cremat, cap assassinat comès, Catalunya refugi dels perseguits d'altres terres, Catalunya oasi". En un mot: a la vetlla de la revolta militar, a la nostra terra no existia clima de guerra civil.

La suposada ineptitud dels catalans per governar

Aquesta veritat que acabem de recordar, cal evocar-la tot sovint a aquells compatriotes nostres que parlen d'una suposada ineptitud dels catalans per a les tasques de govern, sense adonar-se que parlant així es fan ressò de la propaganda anticatalana dels nostres adversaris nacionals. D'aquells adversaris que duen precisament damunt seu la responsabilitat del desgovern de l'Estat espanyol durant segles i que són responsables del desencadenament de la Guerra Civil i de l'esdevenidor incert de l'actual Estat espanyol.

El suposat fracàs de l'autonomia i del catalanisme

També cal recordar a alguns compatriotes que, una vegada encesa la guerra pels militars revoltats i imposada a Catalunya, fou precisament mercès a la sobrevivència d'institucions autònomes i

a l'esforç i coratge de la gent més autènticament catalanista que moltíssimes persones, institucions i monuments de la nostra terra foren salvats. Hom pot fàcilment imaginar-se què hauria esdevingut a casa nostra, l'endemà del 19 de juliol, si no hagués sobreviscut, encara que disminuït de facultats, un Govern català autònom.

No pot parlar-se seriosament de fracàs de l'autonomia, durant l'etapa republicana, entre altres raons, perquè el règim autonòmic no tingué gairebé temps d'institucionalitzar-se; no pot dir-se que l'autonomia fracassà perquè fou precisament mercès al règim autonòmic, com hem dit, que el Principat governat per la Generalitat fou qualificat d'oasi, enmig del desgavell espanyol.

Tampoc pot parlar-se seriosament del fracàs del catalanisme. Al contrari: fou precisament per manca de suficient fermesa en llur catalanitat que moltes persones desertaren del compliment del seu deure.

La primera responsabilitat del desbordament i la tragèdia

La primera i més greu responsabilitat del desbordament de l'endemà del 19 de juliol, data en què fou vençuda la rebel·lió militar a Barcelona, recau sobre aquelles persones i organitzacions —sortosament gairebé cap de catalana, cal dir-ho— que preparen la revolta sobre aquells partidaris de la catàstrofe prèvia que s'aixecaren contra el Govern autònom, i amb llur atac debilitaren el poder legalment constituït que al Principat governava i mantenia l'ordre públic. Era aquella gent que enduta pel seu odi a la nostra llibertat autonòmica arribava a declarar preferir “antes una España roja que una España rota”. La mateixa gent que, ultra oposar-se a la minsa llibertat autonòmica, s'oposava enèrgicament a les tímides realitzacions socials de la República i de la Generalitat. L'odi a Catalunya, l'oposició a les reformes socials —particularment a la reforma agrària— i l'afany que els militars poguessin continuar dominant l'Estat espanyol foren, cal no oblidar-ho, els tres factors principals de la revolta militar. Per això, el règim franquista, nascut de la revolta, continua oposant-se enèrgicament a la solució del problema català, a la reforma agrària i a la submissió de l'exèrcit al poder civil.

Els mateixos organitzadors de la revolta a Barcelona han reconegut públicament que, tenint ells plena consciència que el moviment militar-feixista no podia triomfar al Principat, en contra del poder del Govern de la Generalitat i de les forces populars, s'assignaren com a objectiu principal al Principat l'esfondrar, o almenys desorganitzar, l'aparell governamental català, per tal de provocar així el desordre públic que desacredités el Govern autònom davant els sectors conservadors, i impedir, a més, l'organització d'un sistema de defensa armada efectiu contra la revolta militar feixista triomfadora en altres indrets dels Països Catalans i de la península. Cal dir que, dissortadament, aquest objectiu fou plenament aconseguit pels revoltats: el desordre, després de la victòria popular del 19 de juliol, fou total, terrible; amb els milers i milers d'assassinats i de destruccions d'aquelles jornades, en primer lloc les tràgiques conseqüències de l'obra conscient dels revoltats militars feixistes. Cal recordar-ho.

Altres responsabilitats

Afirmada aquesta primera i més greu responsabilitat dels revoltats, no hem de callar pas la responsabilitat que, encara que menor, porten damunt seu aquelles persones que, en aquelles circumstàncies, ocupaven llocs de govern de Catalunya i que eren capdavanters de dreta o d'esquerra —tant se val— en el nostre país, que no saberen preservar l'oasi català del desbordament i el desordre. La unitat nacional catalana que en aquells moments transcendents s'imposava de fer no va ésser intentada per ningú amb la fermesa, la fe i la decisió que calia. Així, s'esdevingué que una guerra que ens era imposada als catalans, una guerra que havíem de fer com a poble —com es feu a Euskadi—, nosaltres la férem com a comparses.

Hom va aconseguir que un sector importantíssim de la vida nacional s'amputés en aquells moments transcendents per a l'esdevenidor de Catalunya i la democràcia, tolerant la ignominiosa persecució religiosa i el bandidatge i el desordre a la rereguarda. I això fou de conseqüències fatals.

Certament que la missió dels governants i polítics catalans en aquella hora era difícilíssima i arriscada. Reconeixem els esforços que alguns d'ells feren amb coratge, àdhuc arriscant llurs vides per tal d'endegar la situació. En aquells moments, però, no n'hi havia prou amb les bones intencions d'uns quants d'ells. Calia que els governants d'aquella hora, que els polítics catalans, tinguessin un tremp polític molt superior al que demostraren tenir. Calia haver previst, calia actuar amb un coratge i una lucidesa que gairebé els mancà totalment. Les bones intencions, si bé poden atenuar certes responsabilitats morals, no poden alleugerir les responsabilitats que contragueren davant un poble que tant ha sofert a conseqüència de llur actuació.

La imprescindible unitat nacional que calia forjar per tal de vèncer els enemics del nostre poble i del règim democràtic i del progrés social només s'hauria pogut aconseguir si el Govern català hagués fonamentat la seva actuació amb un profund sentit nacional català, lluny de provincianismes i regionalismes caducs. Només la catalanitat en el sentit nacional més exigent podia salvar el nostre país en aquella hora. Només la catalanitat més autèntica hauria pogut mobilitzar les masses de patriotes que es veieren arraconats i, moltes vegades, àdhuc perseguits estúpidament i anorreats en nom de banderes i parracs diversos.

Cal repetir-ho una i altra vegada: no fou el catalanisme el responsable de la guerra i dels seus estralls; al contrari: la responsabilitat es troba en primer lloc entre els adversaris mortals del catalanisme i, en segon lloc, en la manca de suficient catalanitat, de suficient patriotisme, de moltes persones i organitzacions catalanes.

D'altra banda, els benpensants que s'esborronen dels actes de salvatgeria i d'innecessària violència i destrucció que es produeixen en ocasió dels moviments revolucionaris populars, haurien de tenir present que aquella barbàrie no neix precisament de la iniciativa revolucionària, no és essencial a cap revolució. Tot el contrari: allò que tem més l'autèntic revolucionari és el desbordament del sots-proletariat i que sota signes diversos contribueix més a la derrota

de la revolució, amb els seus actes incontrolats, que no pas, moltes vegades, els mateixos adversaris declarats.

Aquells que en primer lloc s'han de sentir responsables d'aquella barbàrie són les classes dirigents i poderoses que han tolerat —i de vegades fomentat— la manca d'educació social i política d'una gran part de les masses populars del nostre país, abandonant-les a una vida misèrrima al marge de la societat organitzada. Aquestes masses que no senten com a propis ni la història ni els monuments ni gairebé cap dels valors de la nostra cultura, com hom vol que els respectin en els moments de desfermament?

Aquells fets bàrbars i la possibilitat que algun dia es repeteixin s'alcen acusadors contra una societat que manté latent en el seu si tanta salvatgeria, continguda només per la coacció.

També bona part de culpa, de gravíssima culpa, recau damunt d'aquelles persones i organitzacions que havien combatut, fins a gairebé anorrear-los, tots els intents de creació i desenvolupament de moviments obrers, especialment els d'inspiració social cristiana, quan eren autèntica expressió de la voluntat obrera de justícia social i de promoció col·lectiva. “Organitzacions enteres, ben prometedores, ben orientades, dotades de vida florida i creixent, foren fetes dissoldre en nom d'un catolicisme fals, que mentre combatia amb estrèpit tumultuós, amb cridòria d'energumen, fins a arribar a veres exageracions, el liberalisme religiós i el liberalisme polític, en arribar el liberalisme econòmic, se sentia tot d'una envaït per una gran tendresa i el defensava gelosament... Així hem viscut durant molts anys sota una falsificació escandalosa del cristianisme, que ha tingut per efecte l'apostasia... de les masses obreres.” Això escrivia el Dr. Carles Cardó, pocs mesos abans del 19 de juliol.

Correspon ací dedicar un record a les víctimes del domini franquista a l'Illa de Mallorca, caiguda en poder dels revoltats, militars i feixistes, des de les primeres jornades de la rebel·lió. Aquestes víctimes catalanes foren executades ben altrament que les caigudes a la rereguarda de les altres terres catalanes. Massa sovint s'obliden les víctimes mallorquines i, tanmateix, són terriblement representatives

de les sofrenes del nostre poble i de l'odi dels nostres adversaris nacionals contra les nostres terres, la democràcia i el progrés social. Aquestes víctimes de Mallorca, recordades per sempre per Georges Bernanos en la seva obra *Les grands cimetières sous la lune*, caigueren sacrificades per aquells que pretenien emparar llurs crims sota el nom i la creu de Crist. Els assassins covards de la rereguarda del Principat, almenys, no profanaven aquest nom sagrat.

La guerra que havia d'ésser nacional i popular

No és aventurat parlar del tomb que hauria pogut donar la insurrecció militar-feixista si s'hagués trobat enfront, a Catalunya, un poble realment unit, amb plena consciència del seu destí històric. La guerra que ens era imposada hauria pres tot seguit un caràcter nacional i popular, com prengué a Euskadi, car a casa nostra existien condicions materials més favorables que al País Basc: posseïem un govern autònom i unes forces armades al seu servei que havien restat fidels a la República.

El prestigi internacional i moral que aconseguí Euskadi durant la seva heroica lluita, i després a l'exili, és un exemple del que Catalunya hauria pogut assolir si la guerra s'hagués menat com al País Basc, amb caràcter nacional i popular. I qui sap si aquella guerra que ens havia estat imposada pels adversaris de Catalunya, lluny d'haver-se acabat amb una desfeta nacional, no s'hauria convertit en una magnífica ocasió de realitzar la unitat nacional dels Països Catalans i crear la confederació de pobles lliures i democràtics de la península.

És versemblant que la creació i consolidació d'un Exèrcit popular català i l'estreta aliança amb el Govern d'Euskadi, amb la cooperació de les forces democràtiques i progressives dels altres pobles peninsulars, hauria pogut escurçar la guerra i imposar una pau justa, que hauria permès d'estructurar els pobles peninsulars, salvar els valors democràtics i socials que estaven en joc i, finalment, evitar el dolor de la llarga Guerra Civil i la dura victòria i llarga postguerra franquista, que no ha resolt, ans ha agreujat, els grans problemes que tenia plantejats l'Estat espanyol l'any 1936. I qui sap si el feixisme

internacional, vençut per primera vegada a les terres peninsulars, no s'hauria vist obligat a deturar el seu salvatge afany expansionista i si la nostra victòria no hauria assenyalat per a ell el començament de la davallada! I qui sap si fins i tot la mateixa Segona Guerra Mundial no hauria pogut ésser evitada o almenys no s'hauria plantejat en un pla molt més favorable a les democràcies, escurçant-la i fent-la menys sagnant...

La persecució religiosa

El fet dolorós de la persecució religiosa al nostre país, l'endemà d'ésser vençuda la rebel·lió militar, cal afrontar-lo coratjosament i meditar-lo per la lliçó que en podem treure tots els catalans, creients o no. No és lícit defugir la qüestió d'esquivar la culpa que cadascú pugui haver-hi tingut —per acció o omissió— limitant-se a carregar a elements immigrants o a acusar determinades organitzacions o grups d'incontrolats. Si bé gairebé sempre els actes materials foren comesos “pel rebuig de viles i pobles”, la responsabilitat moral és molt més extensa i recau damunt de moltes persones i organitzacions. El mal venia de lluny. No fou endebades que durant anys i anys s'havia anat atiant, irresponsablement, el foc que a la primera avinentesa havia d'inflamar-ho tot.

No és lícit intentar justificar la persecució religiosa acusant el clergat i els catòlics catalans en general d'haver pres part en l'aixecament militar ni d'haver-lo provocat. Si algun cas de traïció al règim popular va arribar a existir a Catalunya, era missió dels tribunals l'aplicació del càstig just. Tot el que es pugui al·legar, no podrà mai ni justificar ni atenuar el salvatge fet de la persecució i la destrucció. Hom podria certament arribar a comprendre uns estralls causats per l'esclat revolucionari, però no aquella sistemàtica i perseverant destrucció i matança durant els primers mesos després de la rebel·lió militar. Altra vegada ací podríem posar a la consideració del nostre poble l'admirable exemple del poble i govern d'Euskadi en aquelles jornades.

Tanmateix, en aquella hora difícil, existiren catòlics catalans que saberen distingir allò que era de Déu i allò que era del Cèsar, i

en uns moments tan decisius i difícils, es mantingueren fermes —a despit de la persecució i de les pressions de tota mena— en la seva fidelitat a la pàtria, a la democràcia i a la justícia social, assenyalant amb llur actitud un camí que pocs anys després seguirien moltíssims cristians europeus en la resistència contra els règims totalitaris nazi-feixistes. L'existència a Catalunya d'aquells cristians precursors és un alt honor per al nostre poble i resta com una esperança per al demà. És una actitud que mereix el respecte de tots els ciutadans i una especial atenció de l'actual joventut.

Volem ara evocar, respectuosament, aquells eclesiàstics catalans que, a desgrat de la innoble i sagnant persecució, compregueren allò que realment es debatia en la Guerra Civil Espanyola, i es van saber mantenir fidels a la seva missió espiritual, seguint l'exemple del més alt prelat del Principat, el cardenal primat Vidal i Barraquer, que moria a l'exili l'any 1943, fidel a la seva pàtria i el seu poble, per “haver estimat la justícia i detestat la iniquitat”. La seva alta figura presideix majestuosa, al costat del president Companys, de Carrasco i Formiguera i de Joan Peiró, la grandiosa cohort de tots els sacrificats i perseguits del nostre poble. El seu record i la sang innocent que regà la nostra terra és la millor penyora d'un esdevenidor en pau i de tolerància entre tots els catalans.

Per una política religiosa positiva

Cal acabar en els nostres Països Catalans amb l'anticlericalisme demagògic, depassat arreu del món civilitzat. El proletariat català és major d'edat i ja no és possible distreure'l del seu combat per l'alliberament i promoció col·lectiva, amb els tòpics de l'anticlericalisme, tan cars a certa burgesia pseudoliberal més disposada a menjar capellans que a acceptar els canvis en l'estructura social econòmica actual. Com cal acabar amb la utilització de la religió a favor del manteniment de la injustícia social. Avui, arreu, contra el clericalisme hi estan el bo i millor dels cristians i clergues de casa nostra; per tant, nosaltres estem convençuts que aquest problema als Països Catalans té una fàcil solució, si existeix una mínima voluntat i intel·

ligència de cada part. Cal acabar amb el sectarisme, d'uns i altres, el fruit del qual l'hem collit tots plegats —creients i no creients— i ens ha resultat amarg i dolorós.

Estem convençuts que és possible inaugurar als nostres Països una política nova i positiva, més encertada que no pas la merament negativa seguida durant l'etapa de la Segona República. I serà positiva aquesta política, per exemple, si no tolerem que l'Estat espanyol —en mans de les dretes o les esquerres— utilitzi l'organització de l'Església i les congregacions i associacions religioses per tal de des-catalanitzar la nostra terra, com fins ara massa sovint s'ha fet, arribant àdhuc a imposar al nostre poble, per sistema, prelats de procedència i esperit foraster, que consideren com un de llurs deures episcopals la castellanització dels Països Catalans. Una cosa semblant hauríem de dir de moltes congregacions religioses dedicades a l'ensenyament, que es lliuren amb un zel que res té d'evangèlic a castellanitzar la nostra terra i a mantenir l'esperit classista en els fills de les classes burgeses de casa nostra, seguint en això el sistema de moltes institucions i congregacions de monges que arriben al límit de sancionar àdhuc les religioses o alumnes que s'expressen en català. L'escàndol en aquest camp ja no pot ésser major... Sortosament, allò que és més viu en l'Església catalana, sobretot del Principat, està en contra d'aquests procediments [*ratllat*: i presidit per la noble figura de l'abat del monestir santuari de Montserrat, es fa cada dia més important el moviment de reacció contra aquest moviment innoble que res té a veure amb el cristianisme, ans el contrari, és del tot antievangèlic.

Estem convençuts que és possible inaugurar als nostres Països una política religiosa nova i positiva, més encertada que la purament negativa seguida durant la Segona República i serà política positiva.

Si al servei d'una política religiosa positiva, de tolerància i convivència, els catòlics catalans hauran de fer escoltar llur veu allà on calgui, uns altres han de fer un esforç per tal de reconèixer llurs faltes i sectarismes.]

Existeix a Catalunya un cristianisme prou viu, i del tot oposat al concepte espanyol de *Cruzada*, que tots els catalans hem de

respectar i de defensar, si cal, enfront dels atacs forasters, perquè és patrimoni nacional. I en defensa d'aquest patrimoni, en defensa del nostre poble, enfront de l'imperialisme foraster, en el futur hem d'exigir que sigui el mateix Govern català el que mantingui amb el Vaticà relacions diplomàtiques directes, encara que les altres relacions internacionals puguin ésser objecte de delegació a un poder federal o confederal peninsular.

Comprenem la posició actual de part del clergat català, encara adolorit de la injusta i dura persecució soferta. Tanmateix, no podem defensar-la. A l'hora del Redreçament del nostre poble, com a l'hora del seu dolor, cal estar més a la vora de la figura gloriosa del cardenal primat Vidal i Barraquer, que no pas d'un Estat farisaic, menyspreat pel poble, que se serveixi de l'Església per a finalitats temporals. És hora d'acabar radicalment amb el confusionisme, la inèrcia i la mentida, desolidaritzant l'espiritual de la política.

Només un acció immediata, ferma, valenta, arriscada, en un mot, cristiana, pot fer que el nostre poble compregui que el clergat català condemna no sols els crims d'una banda, sinó també els crims comesos a l'altra, i sobretot aquell crim més horrorós comès durant la Guerra Civil, el que no cometeren els més abjectes assassins de la Rabassada o del cementiri de Montcada: el de comprometre el nom de Crist amb actes criminals, el d'intentar emparar-se del nom de Déu, la repressió durant la guerra i la postguerra, la persecució contra les forces obreres i democràtiques i l'intent d'anorreament de l'esperit i la llengua dels pobles basc i català...

Només Déu sap el temps, l'esforç i el sacrifici que caldran per arribar a desfer el tràgic equívoc creat pel franquisme i els seus servidors en la nostra massa popular. Perquè no s'ha tractat d'una aliança del Tron i de l'Altar, sinó d'un vergonyós intent de subordinació de l'Altar al Tron...

La missió que correspon al clergat i als catòlics catalans a l'hora present sabem que és molt difícil. No oblidem, i ningú pot oblidar-ho, que el règim franquista és d'un fariseisme refinat. I que els cristians,

aquells que tenen consciència de la seva responsabilitat social, sofreixen també al costat dels altres ciutadans la privació de llibertat. Però, malgrat tot, nosaltres tenim l'esperança que la primera reacció contra el règim que ens oprimeix, el primer crit d'alliberació, sorgirà de la boca dels cristians; tenim dret a esperar-ho per moltes raons. I si això es conformés, tot el nostre poble agrairia per sempre un gest semblant, anunci d'una nova primavera...

La fallida dels líders de les dretes catalanes

Ens hem referit en diversos moments a l'actuació dels elements que participaven en el Govern català el 19 de juliol de 1936 i hem comentat llur actuació durant la guerra. És hora que diguem també quelcom sobre el comportament de la gairebé totalitat dels capdavaners polítics de les dretes catalanes l'endemà del 19 de juliol.

Fa trist de recordar que aquests capdavaners es llançaren als braços dels revoltats militars i feixistes, sense que aconseguissin les més elementals garanties per a l'esdevenidor del nostre poble, que exigia el seny polític i el patriotisme. La gran força moral i material que aquells capdavaners aportaren als rebels fou facilitada sense condicionar-la a res, millor dit, solament condicionant-la al retorn de llurs béns materials.

En aquestes lamentables condicions, aquells dirigents un dia d'una bona part del poble català contribuïren amb llur acció i llur propaganda a la desfeta de la Pàtria malaurada i prou ferida, que s'havien vist obligats a abandonar. En aquells moments, aquells capdavaners de les dretes no intentaren seriosament res per evitar les desgràcies que s'abatien damunt els Països Catalans, i ni tan sols intentaren servir, almenys, el tercer camí dels qui maldaven noblement per tal de retornar la pau civil a la península, evitant la continuació de la Guerra Civil, i l'aixafament total d'una de les dues bandes combatents.

El comportament inqualificable, egoista, classista, provincià, inconscient, d'aquells líders dretans, que podria ésser explicat i acusat en el cas del ciutadà qualsevol, no té explicació en el cas dels

qui eren capdavanters polítics de les dretes, que durant anys s'havien presentat com a monopolitzadors del patriotisme català, els quals precisament es gloriaven de llur sòlida formació política i del seu seny...

Tot el poble català ha patit i continua patint d'aquesta gravíssima culpa dels dirigents de les dretes catalanes. És debades que alguns d'ells intentin ara disculpar-se al·legant que foren enganyats pels revoltats militars-feixistes. Car un mínim de coneixement de la història de les persones rebels i de les idees al servei de les quals es posaven era suficient per preveure els resultats de llur triomf. Però pesà més en aquells moments la defensa dels interessos materials de classe, que no pas la defensa dels interessos de la col·lectivitat catalana a la qual pertanyien.

Durant la postguerra el comportament d'aquells líders dretans catalans no ha pas millorat. Recuperades llurs posicions materials de classe dominant, es comportaren com a vils servidors dels opressors i ocupants de llur poble; només exigien dels ocupants que els permetessin d'enriquir-se. Molts d'ells arribaren àdhuc a renunciar a l'ús de la llengua pròpia i a educar llurs infants en la llengua dels ocupants. Mediocres com són, eren incapaços d'utilitzar altra llengua que la mateixa del servei domèstic. L'espectacle donat per la burgesia catalana durant els anys immediats a la postguerra és dels més tristos de la nostra massa trista i tràgica història. Si l'haguéssim de concretar en uns mots, diríem que fou exponent de mediocritat, covardia i egoisme classista. La burgesia catalana va abdicar definitivament com a classe progressiva i dirigent. Les poquíssimes excepcions que podríem esmentar no fan més que confirmar la regla. La burgesia catalana està ben lluny d'ésser aquella classe social que durant el segle passat es llançà a la industrialització del país i sabé defensar-la arriscant, que és l'única manera de fer-se respectar i de triomfar.

No sabem si entre els joves conservadors catalans d'avui existeix consciència d'aquest problema que comentem. Ens sembla que no, llevat d'una petítíssima minoria. Però aquesta minoria, si vol pesar en el futur, si vol que les coses s'encarrilin sense extremismes, cal

que es decideixi a prendre una posició nacional catalana neta i cal també que s'adoni que la marxa del món cap a una major justícia social és indeturable. I per demostrar la seva bona voluntat, cal que participi de manera activa en el combat contra la dictadura, abans que sigui tard. Car si un dia la fruita cau de l'arbre de tant madura o podrida, haurà passat també la seva hora.

Els passats a l'altra banda

Foren nombrosos els catalans que durant la guerra temeren justificadament per llur vida, en no trobar suficient empara en el poder públic, debilitat per la revolta militar, i s'exiliaren o es passaren a la banda dels revoltats. La majoria d'ells eren persones que hom no podia acusar de feixistes, i ni tan solament de simpatitzants amb el feixisme. Àdhuc alguns d'ells posseïen un autèntic historial de fidelitat als principis catalans i democràtics, que havia estat posat a prova, precisament feia pocs anys, durant la dictadura del general Primo de Rivera.

Aquest fet és un altre punt que també cal plantejar-se seriosament i no defugir-lo adoptant la còmoda posició de la reprovació i l'escàndol. Davant seu, cal examinar en cada cas el perquè de l'actitud que cada una d'aquestes persones prengué en aquelles hores de confusió, i la repercussió que tingué l'actuació d'aquells homes de govern català que no saberen canalitzar a favor del país aquella gran força que representaren a la llarga els evadits catalans. Cal recordar que si els homes dirigents de la política catalana d'aquella hora, de dreta o d'esquerra, haguessin actuat en aquelles circumstàncies amb un major sentit de responsabilitat i de patriotisme, s'hauria pogut evitar el dolorós fet que catalans arribessin a lluitar contra catalans, en una guerra que era imposada al nostre poble per gent de ponent.

Avui, moltíssims d'aquells evadits, alguns d'ells molt joves aleshores, s'han adonat de la posició falsa que els obligà a prendre la revolta militar i la irresponsabilitat política i patriòtica de molts líders polítics catalans. El temps i la crua realitat de la desfeta i de la postguerra els ha confirmat la impressió que reberen en 1939

quan trepitjaren de nou la terra catalana, enrolats en els rengles dels vencedors: ells, a despit de llur posició individual, també eren uns vençuts, car pertanyien al poble dels vençuts. Per això alguns d'ells molt aviat saberen incorporar-se als rengles de la resistència catalana, on s'han comportat coratjosament.

[*Ratllat*: No existeix avui cap raó per oposar-se a la reconciliació entre els catalans que lluitaren en rengles distints. És més: cal arribar i consolidar la reconciliació entre ells, com ja s'ha fet en molts indrets de les terres catalanes. Només, però, cal exigir una cosa: que els que lluitaren en els rengles dels vencedors no s'aprofitin d'aquesta circumstància per aconseguir beneficis materials o que amb llur comportament continuïn avivant l'esperit de la Guerra Civil.]

La reconciliació nacional

Després de dit tot això, hom comprendrà que nosaltres haguem predicat la reconciliació nacional entre tots els catalans, des de fa molts anys. Aquesta predicació ha estat feta amb la major sinceritat, i mai no hem utilitzat aquesta declaració per motius de tàctica.

Nosaltres creiem que la reconciliació nacional és imprescindible al nostre poble. Nosaltres creiem, a més, que és possible. Però, per tal d'aconseguir que sigui un fet, uns i altres hem d'enterrar els odis passats i hem de rebutjar els sectarismes, enfortir el nostre sentit nacional i comunitari. Sortosament per als catalans, el nom de Catalunya encara vol dir alguna cosa. Sortosament aquest nom no ha estat substituït, com tants d'altres. Si a la gent catalana li parlem en nom de Catalunya, en nom dels Països Catalans, la reconciliació nacional catalana serà un fet.

Per tal que sigui així, hem de treballar incansablement sobretot en els pobles rurals, on encara hom observa ferides que no s'han guarit del tot, odis del tot no apagats. I el nostre treball només aconseguirà ésser efectiu si la reconciliació nacional la prediquem explicant la nostra doctrina de la Guerra Civil Espanyola. Per això hem insistit abans en la necessitat d'exposar i d'aprofundir aquesta doctrina.

III. EL NACIONALISME CATALÀ

Acabada la Renaixença [ratllat: i la primera etapa política portada per la generació de 1901] i iniciat el Redreçament, ens cal encara novament exposar què és el nacionalisme català. Ens hi obliga el confusionisme sembrat per l'adversari durant aquests anys d'opressió i forçat silenci.

La pressió de la propaganda del franquisme [ratllat: i la ignorància que volgudament ha fomentat el règim] ha influït en la nostra societat moltíssim més del que hom creu habitualment. [ratllat: D'altra banda, l'intent d'educació feixista, totalitària, del Règim, fet damunt de la joventut de la postguerra no solament a les aules, ans també en les organitzacions falangistes, ha deixat rastre evident en moltes persones, particularment entre els joves, àdhuc en alguns casos en què aquests s'han passat a lluitar en els rengles de l'oposició. Més encara] El règim franquista ha difós amb innegable habilitat eslògans que s'han infiltrat subreptíciament àdhuc en l'esperit d'autèntics militants antifranquistes.

Així, hem vist com al costat dels atacs més grollers i matussers contra el nacionalisme català, s'ha procurat atacar-lo més subtilment, presentant-lo com un fenomen localista dépassat i anacrònic en l'època de les grans unitats continentals. S'ha dit i repetit, una i altra vegada, que actualment ja no és l'època dels nacionalismes, i algú s'ho ha cregut. Res més incert, no adonant-se que des de l'acabament de la Segona Guerra Mundial no ha parat un instant la lluita d'un seguit de pobles per afirmar i aconseguir llur independència nacional, i que són dotzenes els pobles que han vist triomfar llur nacionalisme reivindicatiu. Ningú encara no ha demostrat que, per arribar a unes organitzacions estatals superiors a les actuals, no sigui precisament el camí de l'alliberament dels pobles opressors, el millor.

El confusionisme sembrat pels nostres adversaris durant aquests anys, i contra el qual condemnats a la clandestinitat i al poc que hem pogut lluitar, fa que sigui necessari encara avui d'exposar cla-

rament què és i què pretén el nacionalisme català. La por a la manca de tacte, el petit joc polític, l'anomenat possibilisme, el temor a perdre possibles aliances amb els partits o forces forasteres, no ens han de fer titubejar en la proclamació clara de la nostra doctrina nacionalista. D'altra banda és ingenu de creure que en aquest terreny podrem enganyar els nostres adversaris. Aquests tenen un instint polític molt agut que els permet que no els passi desapercebut el nostre nacionalisme, per més variats i pintorescos que siguin els noms amb què sigui encobert. D'altra banda, la mera lectura de les obres i els discursos d'homes com Francesc Cambó i Prat de la Riba seria suficient perquè avui cap joc fos possible. El problema català era i és un problema nacionalista, sobre això, avui, cap espanyol s'enganya.

Només el plantejament net del problema català —amb tota la seva amplitud nacional, és a dir, estès a tots els Països Catalans— i la proposició de la seva solució és el camí únic per aconseguir una solució.

El problema català existeix. Aquesta és una realitat. Hom podrà debatre indefinidament si hauria estat millor que la península hagués aconseguit forjar una unitat nacional autèntica, com hom pot debatre si en un determinat indret li escauria millor una plana o un pujol. Però aquest debat no ens conduirà enlloc, ni als catalans ni als espanyols. El problema català existeix i cal resoldre'l: la unitat peninsular no fou realitzada en els moments en què la història li fou més propícia. Ha estat una ocasió històrica mancada, si hom vol dir-ho així, i certament no pas per culpa de Catalunya.

La unitat política dels Països Catalans

La Renaixença catalana, als seus inicis, semblà que es produiria d'una manera plenament nacional. Dissortadament, però, si bé en el camp literari així s'esdeingué, en el camp polític restà gairebé reduïda a l'àmbit regional del vell Principat. Aquella nació dels catalans que havia d'ocupar un lloc en aquesta llenca d'Europa mediterrània semblava que restaria per sempre com una promesa frustrada.

Sortosament, però, en iniciar-se el redreç català, després de la desfeta de 1939, s'ha produït un canvi notable i esperançador: en enfondir la millor gent del Principat, del País Valencià i de les Illes en el passat de llurs països, van trobant l'arrel comuna d'on procedeixen, l'arrel que els manté uns i diversos alhora: la catalanitat.

A conseqüència d'aquest retrobament, la unitat nacional dels Països Catalans volguda i exigida per les noves generacions es troba inscrita en el programa de tots els grups ideològics i polítics del Principat, i en els més actius i prometedors de les Illes i el País Valencià. Avui, les persones més despertes de les terres de llengua catalana comencen a adonar-se que no solament per tal de viure cada país amb plenitud, ans també només per sobreviure simplement com a poble, cal aconseguir la unió efectiva —cultural i política— de tots els membres de la gran família catalana, car units encara podem pesar en la història. En canvi, desunits, serem fatalment provincialitzats i engolits pels pobles veïns. Desapareixerem per sempre com a poble.

Tanmateix la sola presa de consciència d'aquesta realitat pels millors grups dels Països Catalans no farà avançar gaire la unitat, si no aconseguim que el sentiment unitari sigui compartit plenament i amb entusiasme per la massa popular, superant diferències, malentesos i ressentiments més o menys històrics. Però, per aconseguir aquesta adhesió popular, cal realitzar abans un treball previ de desintoxicació, desmitificació, d'una banda, i, de l'altra, cal fer un esforç d'introspecció col·lectiva. Cal estudiar tots els problemes polítics, econòmics, socials i culturals, i àdhuc els de denominació, que comporta la realització d'una efectiva unitat política nacional dins de la qual siguin salvaguardades les característiques comarcals. Cal preparar i presentar a la gent dels nostres Països un programa modern econòmic, cultural, social i polític, que desvetlli l'entusiasme a favor de la unitat. Cal aconseguir que tota la gent dels Països Catalans senti el goig i l'esperança de la integració i de la unitat.

Aconseguir-ho és tasca dura i difícil, certament. Car cal no fer-se il·lusions: la unitat política dels Països Catalans només s'aconseguir-

rà com a resultat d'una dura i perseverant acció. Caldrà vèncer els enemics interiors: els vells ressentiments i prejudicis, els personalismes i els egoismes provincials, els folklorismes malentesos i tantes altres coses. Caldrà també vèncer, sobretot, els enemics exteriors; aquells que comprenen massa bé que si els Països Catalans s'uneixen políticament forjaran una força econòmica i política contra la qual serà difícil combatre, una força que serà difícil de continuar mantenint oprimida.

Recordem, per no desesperançar-nos en el nostre combat, que res aconseguirem pel sol fet que la raó i la justícia estigui de la nostra banda, ni res tampoc confiant en la benvolença dels altres. Al contrari, tot resultat, en definitiva, dependrà del nostre treball, de la nostra lluita diària, constant, infatigable. Recordem que en el nostre món actual, al costat de la lluita de classes, perdura, encara, la lluita dels pobles: els pobles més poderosos, els més durs, intenten encara dominar i ofegar els pobles més febles, els més mancats d'esperit nacional. Però recordem també que, malgrat això, cada dia nous pobles aconseguen llur llibertat nacional: el segle XX, més encara que el segle XIX, és el de l'alliberament nacional dels pobles oprimits. Els Països Catalans, si ho volem, no seran l'excepció.

La Providència ha posat a l'abast de les joves generacions catalanes una gran missió: refer una Renaixença, redreçar un poble, construir la unitat política dels Països Catalans. Empresa difícil, certament —ho repetim—, però tanmateix plena de grandesa i d'esperances. Enfront de la mediocritat del nostre viure quotidià, la joventut de tots els Països Catalans té en aquesta empresa un objectiu capaç de mobilitzar totes les seves energies. Un objectiu històric al qual no pot ésser ni serà infidel. N'estem segurs.

Vers una confederació dels pobles ibèrics

El problema constitucional peninsular pot trobar la seva solució en una confederació lliurement convinguda entre les nacions peninsulars. Aquesta confederació podríem imaginar-la, simplificant, com el resultat del següent procés: en el cas de separació de cada

una de les nacions que formen l'actual Estat espanyol, l'endemà de l'alliberament —i encara no refredada la joia o el despit—, es trobarien plantejats una sèrie de problemes econòmics, polítics i socials originats per la coexistència durant segles. La geografia i la història imposarien a tots els pobles la seva realitat. Entre els nous Estats lliures i sobirans, en dret, caldria pactar, establir convenis, tot seguit. I a la llarga d'un procés s'arribarien a unificar una sèrie de serveis i d'institucions; s'arribaria a un conjunt d'acords que, sense adonar-se'n les parts, correspondrien a les bases d'una confederació.

Nosaltres aspirem a estalviar aquesta ruta i a intentar aconseguir directament i amb bona voluntat aquell resultat sense passar-ne les doloroses etapes. Si Catalunya proposa l'estructura confederal per solucionar el problema constitucional peninsular, no ho fa per tàctica, sinó d'acord amb la seva pròpia tradició pactista, que en el temps de la seva expansió nacional es manifestà en la confederació catalanoaragonesa. De la fidelitat catalana a aquesta fórmula de Dret públic, n'és testimoni la nostra història.

Evidentment, aspirem que el poble portuguès vulgui associar-se a aquesta confederació ibèrica. És més, creiem que sense la participació de Portugal serà molt difícil aconseguir realitzar la confederació.

Algú potser creurà que l'Espanya castellana no podrà mai acceptar la solució confederal que propugnem. Creiem que s'equivoca. Potser cap poble té més respecte pel fet consumat que el castellà. No té imaginació per a les grans estructures polítiques, és per això que no li fou possible fer quelcom semblant al Commonwealth amb els extensos territoris que un dia dominà arreu del món. Però quan encara viuen alguns combatents de les guerres d'alliberació nacional de Cuba i Filipines, sap lloar Martí i Rizal. Castella, poble gran i dur, respecta només els pobles que, un dia oprimits per ella, s'han fet grans als seus ulls i han aconseguit alliberar-se del seu jou amb voluntat implacable.

Però precisament per aquest caràcter del poble espanyol no ens hem de fer il·lusions que el camí de l'alliberament nacional dels Països Catalans serà fàcil.

Difícil, però possible.

Nosaltres estem segurs que els catalans, de cara al demà, sabran superar el natural ressentiment creat per l'opressió que han sofert durant tants anys i sobretot per l'ocupació d'aquesta postguerra, i es lliuraran a treballar per la realització d'una confederació ibèrica en benefici de tots els pobles peninsulars. Aquesta és la nostra aspiració. Ara bé, l'experiència de la supressió del règim autonòmic per l'Estat espanyol actual ens ha de fer més vigilants i més exigents en les garanties que haurà de contenir qualsevol situació futura, encara que sigui de trànsit cap a aquella aspiració final. Cal, doncs, que els amics dels altres pobles hispànics comprenguin aquest deure nostre i pensin què s'esdevindria si la situació es plantegés a l'inrevés entre els dos pobles. Cal que recordin que si ells han trobat insuportables uns anys de tirania, els catalans fa segles que estem sotmesos a la pitjor, amb ben poques temporades de comprensió.

El nacionalisme català no és egoista

El nacionalisme català no és una política negativa de cara als altres pobles peninsulars. Ben al contrari, els nacionalistes catalans són plenament conscients de les realitats que la geografia, la història, l'economia i la germanor entre els pobles imposen al poble català, com als altres pobles peninsulars. Per això, els catalans, a l'ensens que proclamem el dret a la pròpia llibertat i a la de tots els pobles peninsulars, proposem als altres pobles de la península una autèntica i fraternal unió, que, salvaguardant les característiques respectives, els agermani realment en una obra col·lectiva a benefici de cadascun i de tots. Podem, per tant, afirmar que el nacionalisme català no és l'expressió de cap egoisme nacional. Al contrari, és l'afirmació d'un dret natural, elemental, que el poble espanyol nega a Catalunya.

Dit això, volem remarcar que, si un poble peninsular no vol reconèixer el dret de Catalunya a la llibertat, a ésser ella mateixa, a autogovernar-se, és que no considera el nostre poble com a poble germà sinó com a poble dominat, com una colònia rica on poden

enviar-se els excedents de població de les regions subdesenvolupades que continuen sota el domini de les oligarquies espanyoles, on els buròcrates poden anar a enriquir-se i fer carrera, d'on l'Estat espanyol pot extreure gairebé un 25% dels seus recursos mentre no n'hi gasta més enllà d'un 3%.

Dit això, volem remarcar que la nostra voluntat d'aconseguir la llibertat i la unitat política dels Països Catalans no significa pas que nosaltres ens desentenguem dels problemes socials i econòmics dels altres pobles peninsulars, ni refús del nostre ajut als més endarrerits econòmicament. Tot el contrari: els catalans som conscients dels nostres deures de solidaritat envers ells i també tenim plena consciència dels llaços d'interdependència que ens uneixen. Però també tenim consciència que els Països Catalans no podran acomplir plenament aquests deures mentre no formin un organisme polític autònom, mentre continuï existint un Estat unitari espanyol que ens té sotmesos al poder d'unes oligarquies centralistes i semif feudals, mentre la riquesa que l'Estat unitari extreu dels Països Catalans continuï essent encomanada a reforçar la vella i feudal estructura economicosocial espanyola i els organismes d'opressió i repressió. Cal que tots els pobles peninsulars compreguin que la destrucció de l'Estat espanyol centralista és prèvia a crear una estructura de tots els pobles ibèrics.

Vers la unitat d'Europa

La nostra fe nacional, la nostra voluntat de realitzar la unitat política dels Països Catalans, la nostra proposició de crear una confederació de pobles ibèrics, no són pas obstacles per treballar per l'ideal d'una Europa unida. La mentalitat federalista del nostre poble, la nostra cultura orientada vers Europa, la nostra situació geogràfica, tot ens mena a sentir-nos europeus i europeistes. El nostre nacionalisme, doncs, és perfectament compatible amb l'europeisme. El nostre nacionalisme, ho repetim, és el moviment reivindicatiu, és el moviment imparable per tal d'aconseguir la nostra llibertat i unitat nacional. Aquest és l'únic concepte del nacionalisme que admetem i respectem.

Immigració

Una de les qüestions que més poden afectar la nostra unitat nacional és la forta immigració, que, especialment durant els anys de la postguerra, ha entrat a les terres catalanes, sobretot al Principat. No ens pertoca debatre aquí les seves causes ni les causes de la feblesa demogràfica actual del poble català, per bé que calgui dir que aquesta feblesa demogràfica ha estat una de les causes de la decadència política primer i després de la manca de puixança política del nostre poble. No oblidem que la demografia condiona la història d'un poble. Ací solament volem remarcar que el fenomen immigratori planteja ja avui greus problemes al nostre poble, i que el dia de demà els plantejarà al Govern català. Aquests problemes, però, sortosament no són insolubles, si hom sap afrontar-los adequadament i coratjosament. Car tenim la sort que Catalunya no és ni ha estat mai un poble racista. Tot el contrari, Catalunya és un poble de mestissatge i n'està orgullós. La catalanitat és quelcom molt més superior que una pura qüestió biològica i àdhuc filològica. Que això és així, n'és prova palesa la quantitat de figures contemporànies del nostre poble, que duen cognom no català o simplement catalanitzat. Aquest fet és la més segura penyora per als immigrants que el poble català no fa ni farà mai distinció entre els catalans per la sang i els catalans pel treball i la voluntat.

Cal no oblidar —i més encara: cal repetir-ho— que les masses d'immigrants que arriben a Catalunya a la recerca de pa i treball, fugint de la misèria de les regions espanyoles més endarrerides, són també víctimes de l'Estat centralista espanyol. I com a tals víctimes els hem de rebre, amb els braços oberts. Cal explicar-los que aquest Estat centralista avui té oprimida Catalunya, que Catalunya no es pot governar per ella mateixa. Per això, els catalans avui no podem rebre i atendre tal com es mereixen aquests immigrants i llurs fills, que venen a viure a Catalunya oferint llur treball i aspirant a una existència humana digna que no podien aconseguir a les terres que es veuen obligats a abandonar. Però cal que consti que una Catalunya alliberada de l'actual opressió complirà amb el seu deure de

comportar-se generosament i fraternalment amb els immigrants, facilitant-los els mitjans necessaris per tal que puguin integrar-se efectivament en la nostra societat en peu d'igualtat, i gaudir, també, en igualtat de condicions del patrimoni nacional català.

Cal adonar-se que els problemes que planteja la immigració no es podran resoldre amb els escassos mitjans que l'Estatut de 1932 posava a les mans del Govern català. El fet de la immigració representa una exigència més que ens obliga a aconseguir facultats de govern molt superiors —almenys en certs aspectes— a les aconseguides en temps de la Segona República Espanyola, en qualsevol etapa de transició que hom pugui preveure. Caldrà que el Govern català tingui a les mans els mitjans necessaris per evitar que es formin a casa nostra —per pressió o intervenció forastera— minories compactes no assimilades, que puguin ésser maniobrades des de Ponent, en contra dels interessos del nostre poble. Caldrà vetllar i resoldre ràpidament el problema del sotsproletariat, format gairebé íntegrament per immigrants, que elements anticatalans i antide-mocràtics podien intentar utilitzar com a força antinacional i de desordre.

L'estudi seriós de tots els problemes que planteja la immigració d'una part i de l'altra la feblesa demogràfica catalana, cal fer-lo ràpidament, defugint sentimentalismes i temors. Aquest estudi ens facilitarà de descobrir els fonaments de l'autèntica catalanitat i no confondre més allò que simplement en són manifestacions externes amb la seva vertadera essència. Però, a més, contribuirà a assenyalar-nos el camí d'una política realista catalana que garanteixi l'existència del nostre poble.

Emigració

El problema de la immigració que acabem de comentar té com a contrapartida el problema de l'emigració dels nostres tècnics i artesans, formats a les escoles i tallers, vers els països d'Europa i Amèrica. Aquesta emigració ha anat augmentant durant aquests darrers anys d'una manera que ens hauria de preocupar fonament. Catalunya

no pot contemplar impassible com molts dels seus millors operaris i artesans se'n van. Catalunya no pot exportar els seus millors operaris i artesans, mentre rep gairebé exclusivament una immigració de personal no qualificat i de llengua distinta. Cal recordar que és millor exportar productes que no pas homes; que aquesta exportació d'operaris i de tècnics representa una exportació de capital perillosa per a la nostra economia nacional.

Esmentem aquest fenomen, només gairebé de passada, perquè creiem que mereix també un estudi aprofundit. És un fenomen que debilita el nostre poble.

Una invitació als exiliats

Creiem que tenim el deure de fer un advertiment i una invitació als exiliats catalans. És hora ja de tornar a la terra. No pas per acceptar cap jou. No l'acceptem pas els qui vivim a l'interior ni tampoc aquells que ja han retornat de l'exili. Cal retornar als Països Catalans per aportar la vostra sang i el vostre treball a la continuïtat del nostre poble. Tot aquell que a l'exili no té encomanat un treball de direcció, d'execució o de representació política o cultural del nostre poble, cal que torni a l'interior. És ací, a l'interior, on cal fer la feina. És ací a l'interior on fa falta la gent que vulgui treballar pel redreç dels Països Catalans.

O créixer o desaparèixer

Una política nacional és condicionada per la demografia, hem dit. Aquest principi no pot ésser oblidat en examinar les possibilitats d'èxit del nostre Redreçament.

La Renaixença fou possible, no ho oblidem, perquè va coincidir amb una etapa d'expansió de la demografia autòctona, amb un rejuveniment del país. Dissortadament aquella etapa d'expansió no perdurà, i ben aviat es produí la davallada de la natalitat catalana i l'envelliment, per tant, de la població autòctona, amb l'increment d'una immigració desbordant i forta en natalitat.

El règim autonòmic i després la Guerra Civil Espanyola van trobar Catalunya en un moment, demogràficament, gravíssim. Hom

parlava, sense cap pretensió nacionalista, de Catalunya, poble decadent. La baixa natalitat autòctona fou indubtablement una de les causes determinants que ens portaren a la desfeta.

El Redreçament, que ha de representar una etapa d'expansió, de desenvolupament de totes les energies nacionals, no podrà realitzar-se amb èxit si no coincideix amb una demografia autòctona en plena creixença. Aquesta n'és una base indispensable. Altrament, el Redreçament que s'inicia restarà com un darrer i inútil intent de sobreviure d'un poble decadent, d'un poble que s'extingeix, d'un poble ferit de mort, tant per factors exteriors com per factors interiors.

És evident que la política centralista de l'Estat espanyol no afavorirà mai una expansió demogràfica catalana autòctona. Només podria realitzar aquesta política —com la que a França canvià el signe negatiu pel positiu— un Govern català amb suficient poder per portar-la a terme. Heus ací un altre motiu per revisar la política catalana estatutària.

IV. L'ACCIÓ AL SERVEI DEL REDREÇ

Aconseguir els objectius del Redreç exigeix una tasca dura i llarga, un esforç continuat i constant en tots els ordres de la vida catalana: cultural, econòmic, social, religiós i polític. Que ningú es faci il·lusions. La desfeta fou massa [***] per esperar-ho altrament. El Redreçament exigirà una acció política catalana moderna, sana, àgil i eficaç a la qual tots els catalans tenen el deure de participar. Prat de la Riba, en plena etapa de la Renaixença, va escriure uns mots que encara avui tenen plena vigència: “L'especial situació de la nostra terra, el seu tràgic conflicte amb l'Estat que la governa, ens fa ésser polítics a tots, sacerdots i obrers, negociants i artistes, pagesos i industrials... Per això els qui dintre una Catalunya lliure, en la quietud ignorada dels arxius o biblioteques, brodarien tranquil·lament els nous ideals, els ideals de les generacions futures, en la Catalunya d'avui, doblats de polítics, hem d'aplicar de seguida les idees que

elaborem, i les elaborem tot vivint-les, tot lluitant en plena febre de combat, sempre al carrer i a la plaça pública, com els homes de les democràcies hel·lèniques.”

Quan un poble ocupat i oprimat combat per la seva llibertat, tota acció o omisió té transcendència política i, per tant, és una acció política. Intentar no fer política en les circumstàncies actuals és fer la pitjor política: la política de l'adversari, de l'opressor i ocupant del país.

Ara bé, hom no farà bona política amb declaracions de bones intencions, ni amb vagues espurnejants declaracions ideològiques; tampoc amb manifestacions de radicalisme verbal que massa sovint no són altra cosa que maneres d'evadir-se d'una acció difícil i arriscada. “Cal no confondre el fals radicalisme de la fressa de les fulles, amb el veritable radicalisme, silencios i substancios de les arrels que laboren”, escrivia Bofill i Mates. El treball polític exigeix la recerca de l'equilibri entre la doctrina i la posició pràctica; actuar políticament vol dir tenir capdavanters, quadres, militants... Vol dir també amarar el poble de la nostra doctrina, talment que aquesta es faci consubstancial amb ell. I, tot això, no s'improvisa amb un obrir i tancar d'ulls. Massa víctimes hem estat de la improvisació. I tampoc és assenyat pretendre que l'atzar ens ho doni tot resolt.

Per assegurar l'èxit del Redreç, doncs, cal que sorgeixin des d'ara equips de militants dinàmics que es posin al seu servei. Cal que uns equips de xoc, llevat i energia del moviment polític i social del Redreç, agrupin aquelles minories decidides a una acció política i social dura i precisa, capaç d'esdevenir l'expressió de les aspiracions pregones de milers i milers de persones que, més o menys conscientment, coincideixen en els valors del Redreçament.

En els períodes de crisi, renaixença o renovellament de les societats, ha estat remarcat que són imprescindibles les anomenades minories profètiques de xoc. És més, els grans canvis històrics han estat sempre l'obra d'unes quantes persones convençudes d'encarnar la voluntat real del poble, encara que aquesta no sigui exteriorment manifestada, per culpa de l'endormiscament popular en l'hàbit, l'afany quotidià o l'atuïment. Són precisament els equips profètics,

que sorgeixen d'una lliure iniciativa i en els quals hom s'enrola no més al dictat del cor i de la consciència, els que desvetllen el poble i el condueixen a una vida millor, posant-se al seu servei.

Nosaltres creiem que a Catalunya estan sorgint a hores d'ara aquests equips, d'una manera espontània i que només manca que llur treball es vagi coordinant i es vagi adreçant a la consecució immediata d'uns objectius precisos. Són molts els que ja han respost al crit de llur consciència i han sentit la responsabilitat de l'hora. Tot fa esperar que cada dia nous enrolaments ens acostaran al gran despertar del nostre poble. Aquells equips amb llur acció i sacrifici li restituiran el coratge; perquè per encoratjar, per retornar el coratge, cal només que algú comenci a tenir-ne. Sortosament, per contagiosa que sigui la por i el pessimisme, tant o més contagiós és el coratge i l'optimisme.

Tanmateix, ni el treball d'aquests equips ni la nova política catalana que propugnem, no llevarien els fruits que tenim dret a esperar sense la prèvia existència d'estudis sobre els greus problemes que té plantejats el nostre país. La manca d'una suficient labor doctrinal prèvia o paral·lela a l'acció política fou un dels mals que sofrí l'etapa anterior del moviment catalanista. Esdevingué en el terreny polític una cosa semblant, encara que no tan greu, a la que s'escaigué en el camp social: si el moviment social a la Catalunya peninsular es caracteritzà per la seva energia i combativitat, que el feu conegut enllà de les fronteres, en canvi, foren escassíssims els estudis socials importants realitzats a casa nostra.

Concretant-nos ara al camp polític i cenyint-nos solament com a exemple a dos dels problemes més vius, observem que avui gairebé totes les forces polítiques del Principat estan d'acord que cal arribar a realitzar la unitat nacional dels Països Catalans; en canvi, els nostres tècnics i intel·lectuals no ens han facilitat fins ara gairebé cap dels estudis necessaris sobre els problemes de tota mena que planteja la realització d'aquesta aspiració. Quelcom semblant podríem dir sobre la manca d'estudis relatius als problemes que per a Catalunya, l'actual i la futura, sigui autònoma o confederada, plantegen les ten-

dències intervencionistes de l'Estat en l'economia, la nacionalització de les grans empreses, la planificació econòmica, la socialització de l'economia...

Aquests i molts altres problemes —com els de la immigració— no és possible afrontar-los amb la mentalitat estatutària de 1931. Caldrà trobar noves fórmules... Volem atreure, doncs, l'atenció dels nostres intel·lectuals i tècnics sobre aquesta qüestió i demanar-los i exigir-los que aprofitin aquests temps de forçat silenci i d'acció incompleta per servir aquesta necessitat de la política del nostre poble.